

7 פעילויות נוספות לקידום מטרותיה של האקדמיה

7 פעילויות נוספות לקידום מטרותיה של האקדמיה

7.1 < האקדמיה הצעירה הישראלית

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים הקימה בנובמבר 2012 את האקדמיה הצעירה הישראלית. האקדמיה הצעירה פועלת עצמאית, בגיבויה ובסיועה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. חברי וחברות האקדמיה הצעירה הם אנשי ונשות מדע

האקדמיה הצעירה הישראלית
الأكاديمية الشابة الإسرائيلية
THE ISRAEL YOUNG ACADEMY

מציטינים מהשורה הראשונה ובולטים בתחומם המחויבים למעורבות ציבורית חברתית פעילה בנושאים הקשורים בענייניה של האקדמיה. החברות והחברים החדשים נבחרים בידי חברי האקדמיה הצעירה על פי תקנון מוסכם. בבסיס בחירת החברים קיימת השאיפה לשמור על איזון דיסציפלינרי ועל ייצוג הולם של הקהילה המדעית בישראל, בכפוף לעקרונות המצוינות כתנאי קובע. כהונת החברים והחברות היא לתקופה קצובה של ארבע שנים.

בשנת הפעילות החולפת קיבלה מליאת האקדמיה הצעירה החלטה עקרונית למקד את פעילותה ולרכז את מאמציה בשני יעדים אסטרטגיים: קידום חוקרות וחוקרים צעירים וחיזוק הקשר בין האקדמיה לקהילה בדגש על הפריפריה החברתית והגאוגרפית. בד בבד, ברוח האקדמיה הצעירה, נשמרת האפשרות לחברים ליזום ולקדם מיזמים נוספים.

בשנת 2019 בחרה האקדמיה הצעירה שמונה חוקרים וחוקרות חדשים: פרופ' עופר אשכנזי, פרופ' יוסי יובל, ד"ר ליעד מודריק, פרופ' איציק מזרחי, פרופ' חיים סוכובסקי, פרופ' ראמי עקילאן, פרופ' בינה קליסקי ופרופ' אבי שרודר.

קבלת חברים חדשים ופרדה מחברים פורשים באוניברסיטת בר-אילן. צילום: לירון אלמוג

לאקדמיה הצעירה ועד מנהל הנבחר באספה הכללית של האקדמיה הצעירה, ובו שלושה חברים מתחומי דעת שונים: פרופ' אבי צדוק (יור'), פרופ' מיכל בר-אשר סיגל ופרופ' תמי גיגר. הוועד המנהל מופקד על אלה: עידוד יוזמות ופעולות הנדרשות להשגת מטרות האקדמיה הצעירה; פיתוח תוכנית אסטרטגית; יישום החלטות האקדמיה הצעירה; ריכוז תוכניות ופעילויות, אישורן ותקצובן; קיום קשר עם האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ועם גופים מרכזיים במערכת האקדמית והציבורית.

נציגי האקדמיה הצעירה הישראלית בביקור בבית נשיא המדינה מר ראובן (רובי) ריבלין בירושלים. צילום: נוה בן שמואל

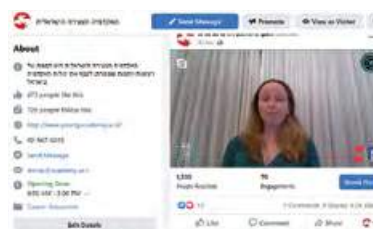
בחודש פברואר אירח נשיא המדינה מר ראובן (רובי) ריבלין את נציגי האקדמיה הצעירה במשכנו בירושלים למפגש ראשון. החברים הציגו לפני הנשיא את המטרות האסטרטגיות המרכזיות של האקדמיה הצעירה: קידום חוקרות וחוקרים צעירים וחיזוק הקשר בין האקדמיה לקהילה, בדגש על הפריפריה החברתית והגאוגרפית. הנשיא הביע עניין רב בחסמים העומדים בפני תלמידים ערבים בכניסה לאוניברסיטאות. לסיום המפגש המרגש העניקו החברים לנשיא שתי ערכות של המשחק המדעי שמקדמת האקדמיה הצעירה, "המסע אל מונדוס", בעברית ובערבית.

החברים והחברות באקדמיה הצעירה פועלים בוועדות בתחומים שונים או בקבוצה סביב מיזם מסוים:

סדרת הרצאות הקשורות למגפת הקורונה

במהלך חודש אפריל, בתקופת ההסגר שנקבע בשל התפשטות מגפת הקורונה, יזמה האקדמיה הצעירה סדרה בת 15 הרצאות מקוונות על נושאי מחקר שונים הקשורים למגפת הקורונה, בתחומים: רפואה, מדיניות ציבורית, אקולוגיה, היסטוריה, עבודה סוציאלית, מתמטיקה, מדעי המוח ועוד. האקדמיה הצעירה רתמה שני שותפים למיזם –

גלי צה"ל ו"מדע גדול בקטנה". ההרצאות שודרו כל ערב בשעה 20:30 בשידור חי בעמודי הפייסבוק של האקדמיה הצעירה ושל השותפים למיזם, אל מול קהל של אלפי צופים. נוסף על זה, שודרה בגלי צה"ל מדי יום פינה ייעודית בהנחיית חברת האקדמיה הצעירה ד"ר ליעד מודריק, ובה שיחה מקדימה עם החוקר שהרצה באותו ערב. בדוברים בסדרה היו שלושה חברי האקדמיה הצעירה ובוגרת אחת.

חברת האקדמיה הצעירה פרופ' אילת ברעם-צברי בהרצאה חיה מקוונת בסדרת ההרצאות בנושא "קרב מדע"

מארגני המיזם הם אלה: ד"ר חיים ביידנקופף, פרופ' מיכל בראשר סיגל, פרופ' אילת ברעם-צברי, פרופ' תומר וולנסקי, ד"ר ליעד מודריק, פרופ' בינה קליסקי וד"ר יעל שטרנהל.

ועדת סקר חוקרים וחוקרות בראשית דרכם האקדמית 2.0

האקדמיה הצעירה השלימה בחודשים האחרונים סקר מקיף בקרב מדעניות ומדענים צעירים מכל תחומי המחקר והידע, דור העתיד של המדע הישראלי, אשר הצטרפו לסגל הבכיר של אוניברסיטאות המחקר בעשור האחרון. השיבו לסקר כאלף חברי סגל בכיר. תוצאות הסקר יפורסמו בשנת 2020 לאחר שיסתיים תהליך ניתוחן. מטרת הסקר הייתה למפות את נקודות החוזק של המערכת האקדמית בגיוס מדענים צעירים וקליטתם ואת הנקודות הטעונות שיפור. הסקר עוסק בסוגיות רבות: השתלבות לאחר בתר-דוקטורט (אם רלוונטי), הקמת תשתיות מחקר, נושאי הוראה, תמיכה מנהלית, הנחיית סטודנטים ובתר-דוקטורנטים, תהליכי קידום, הנחיה וחניכה, ייצוג קבוצות אוכלוסייה שונות בקרב הסגל הנקלט ועוד.

תוצאות הסקר מספקות כלי ייחודי לעיצוב ולבקרה של מדיניות אקדמית, הן ברמה המוסדית והן ברמה הלאומית. בחודשים הקרובים תתקיימנה פגישות בכל אחת מהאוניברסיטאות, ובהן ישתתפו הנשיא והרקטור של כל אוניברסיטה, על מנת להציג לפנייהם את התוצאות שהתקבלו במוסד שלהם. זהו סקר שני מסוגו. קודמו פורסם בינואר 2017 (דוח סיכום הסקר נמצא באתר האקדמיה הצעירה).

חברי ועדת סקר הם פרופ' עמית ברנשטיין (יו"ר), פרופ' יוסי יובל, בוגר האקדמיה הצעירה פרופ' אודי נקר ופרופ' אבי צדוק.

סקר מיפוי הפעילות בקשרי קהילה

האקדמיה הצעירה ערכה מיפוי של הפעילות בתחום קשרי קהילה באוניברסיטאות. המיפוי התבסס על סקר שהשתתפו בו חברי הסגל ואנשי מנהלה רלוונטיים בכל מוסד. הסקר, שנעשה בשיתוף עם היחידות למעורבות חברתית במוסדות, נועד למפות את התוכניות, את היוזמות ואת הקורסים שכבר קיימים כתשתית לבחירת מיזמים עתידיים של האקדמיה הצעירה ולחיבור בין הפעילויות השונות.

את הסקר מוביל פרופ' חיים סוכובסקי, ואיתו בצוות ד"ר חיים ביידנקופף, פרופ' מיכל בראשר סיגל, ד"ר נטשה גורדינסקי, פרופ' קרן וינשל, פרופ' איציק מזרחי, פרופ' בינה קליסקי ופרופ' אילון שני.

ועדת מדעי הרוח

הוועדה מקדמת את תחום מדעי הרוח במערכת ההשכלה הגבוהה.

בסוף יוני 2019 קיימה הוועדה בבית האקדמיה כינוס בנושא "מדעי הרוח הדיגיטליים: הבטחה ומציאות". את הכינוס יזמו פרופ' מיכל בר-אשר סיגל ופרופ' ליאת קוזמא, והוא נערך בשיתוף פעולה עם משרד המדע והטכנולוגיה. הכינוס דן בהתפתחות תחום מדעי הרוח הדיגיטליים בישראל ובחן את מגבלותיו. את הכינוס פתחו יו"ר ות"ת פרופ' יפה זילברשץ ומנכ"ל משרד המדע רן בר. נכחו בו משתתפים רבים, ובסיומו הוחלט על הקמת פורום מדעי הרוח הדיגיטליים ופרסום נייר עמדה המפרט המלצות להתייחסות האקדמיה לנושא.

בהתכנסות הראשונה של הפורום בחודש אוקטובר השתתפו ראשי מרכזי המחקר בתחום מדעי הנתונים באוניברסיטאות וחוקרים העוסקים בתחום אשר הציגו את מחקריהם ודנו בשילוב מדעי הרוח הדיגיטליים במרכזי המחקר.

בחודש פברואר התכנס הפורום בשנית ובחן את שיתופי הפעולה של מדעי הרוח הדיגיטליים עם ספריות, ארכיונים ומוזאונים, עם התעשייה ועם גופי ממשל, בהשתתפות אנשי מפתח מהמגזרים השונים. פרופ' מארינוס איואנידס (Prof. Marinos Ioannides), נשיא הקתדרה של יונסק"ו למורשת תרבותית באוניברסיטת קפריסין, נשא את הרצאת הפתיחה.

חברי פורום מדעי הרוח הדיגיטליים, נשיאת האקדמיה פרופ' נילי כהן ופרופ' מארינוס איואנידס (במרכז)

סדנה לדוקטורנטים במדעי הרוח

בחודש פברואר התקיימה זו הפעם השנייה סדנה בבית האקדמיה בנושא "מתלמידים לחוקרים: כלים מעשיים להשתלבות בעולם האקדמי". בסדנה השתתפו 70 דוקטורנטים מצטיינים מכל מוסדות המחקר בארץ, שבאו לשמוע מחברי האקדמיה הצעירה, מחוקרים וממומחים על מלגות בתר־דוקטורט, על יצירת קשרים אקדמיים בעולם הדיגיטלי, על כתיבת הרצאות וקורות חיים, פרסומים ועוד.

החברות בוועדה הן פרופ' מיכל בר־אשר סיגל ופרופ' ליאת קוזמא.

הוועדה לקידום סטודנטים ערבים

בתחילת חודש ינואר יזמה האקדמיה הצעירה כינוס של הפורום הלאומי להנגשת השכלה גבוהה לחברה הערבית. הכינוס נערך בשיתוף ות"ת והשתתפו בו פרופ' יפה זילברשץ, יו"ר הות"ת, פרופ' מונא מארון, יו"ר ועדת ההיגוי להנגשת ההשכלה הגבוהה לחברה הערבית, רקטורים, סגני נשיאי אוניברסיטאות וראשי ועדות ההיגוי המוסדיות באוניברסיטאות. המשתתפים דנו בשילובם באקדמיה של סטודנטים ערבים, בדגש על תארים מתקדמים וכן על קליטת חברי סגל ערבים. יוזמי הכינוס הם ד"ר קארין כרמית יפת (יו"ר), פרופ' אשורף בריק וד"ר נטשה גורדינסקי.

סדנה לסטודנטים וסטודנטיות ערבים הלומדים לתואר שלישי שהתגבשה בעקבות הכינוס הייתה אמורה להתקיים באקדמיה בחודש אפריל אך נדחתה בשל התפשטות מגפת הקורונה.

הוועדה לקידום נשים ולמגדר

הוועדה פועלת לשיפור מעמדן של מדעניות צעירות באקדמיה בישראל. לאחר מיפוי מקיף של הפעילות בעניין מעמדן של נשים צעירות באקדמיה זיהתה הוועדה שתנאי קליטה ותהליכי קידום הם צמתים שבהם חוקרות עלולות לחוות יחס לא שוויוני. בשל כך נבחר נושא זה לעמוד במרכזו של יום עיון שתוכנן להתקיים בחודש יוני בנושא "קידום חוקרות צעירות באקדמיה: מגמות, יעדים ומודלים השוואתיים" ונדחה למועד מאוחר יותר בשל מגפת הקורונה.

החברות בוועדה הן פרופ' מיכל בר־אשר סיגל (יו"ר), ד"ר קארין כרמית יפת, ד"ר ליעד מודריק ופרופ' הילה שמיר.

נוסף על זה, הוקמה ועדה ייחודית לקידום נשים בפזיקה, הפועלת למען הגדלת מספר נשות הסגל באוניברסיטאות בתחום. חברי הוועדה עובדים עם פרופ' יוסי ניר ממכון ויצמן למדע וכן עם צוות קידום בנות בפזיקה במשרד החינוך ועם המפמ"רים.

החברים בוועדה הם ד"ר חיים ביידנקופף (יו"ר), פרופ' מיכל בר־אשר סיגל, פרופ' תומר וולנסקי, פרופ' חיים סוכובסקי, פרופ' חגי פרץ, פרופ' בינה קליסקי ופרופ' אילון שני.

אקדמיקס

בראשית ספטמבר כינסה האקדמיה הצעירה כינוס אקדמי רב-תחומי ראשון מסוגו שנשא את הכותרת "אקדמיקס". הכינוס התקיים בקיבוץ מורן, והשתתפו בו 20 חוקרות וחוקרים ממדעי הרוח, החברה והמדעים המדויקים. המשתתפים חוו למידה הדדית, שיתוף ידע, חקירה אישית וסיעור מוחות. הכינוס בא לענות על הצורך בשיתופי פעולה מחקריים ובהרחבת קשרי המחקר והעבודה וגם לספק לחוקרים פינה שקטה לעבודתם. נישאו בכינוס הרצאות בסגנון TED שבהן הציגו המשתתפים את תחומי מחקרם. כינוס נוסף מתוכנן לספטמבר 2020. יוזמות הכינוס הן פרופ' תמי גיגר ופרופ' אסיה רולס.

משתתפי אקדמיקס בסיור בוקר באזור קיבוץ מורן

יום עיון מדע וממשל

בחדש ינואר קיימה האקדמיה הצעירה יום עיון באוניברסיטת תל אביב שכותרתו הייתה "מדע וממשל – הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו". ביום העיון נידונו גישות שונות של שילוב מדע ומדיניות ציבורית, האתגרים בהטמעת רעיונות מדעיים בקרב גופי ממשל בישראל, תוכניות לשיפור תהליכי קבלת החלטות בממשלה וכן כלים מעשיים לחיבור ניירות עמדה נגישים למקבלי החלטות. במשתתפים בכינוס היו פרופ' דן אריאלי מאוניברסיטת דיוק שבארצות הברית, מנכ"לית האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה ד"ר נטע ליפמן, לשעבר הח"כ והשר אופיר פז-פינס, סגנית הנשיא למחקר במכון הישראלי לדמוקרטיה ולשעבר נגידת בנק ישראל פרופ' קרנית פלוג מהאוניברסיטה העברית בירושלים והמכון הישראלי לדמוקרטיה, נשיא החברה הישראלית לכימיה פרופ' אהוד קינן מהטכניון – מכון טכנולוגי לישראל וד"ר תהילה שוורץ אלטשולר מהמכון הישראלי לדמוקרטיה. יוזמי יום העיון הם פרופ' יובל פלדמן (יור), בוגר האקדמיה הצעירה פרופ' ערן בוכבינדר, פרופ' אילת ברעם-צברי וד"ר ליעד מודריק.

ועדת תקשורת

סור מיוחד שכתבה זוכת פרס נובל וחברת האקדמיה פרופ' עדה יונת למדור "חוקרים פרטיים" המתפרסם ב-Ynet

הוועדה עמלה על חיזוק הקשר בין האקדמיה הצעירה לתקשורת ולציבור. מדור "חוקרים פרטיים", בשיתוף עם אתר Ynet, מוסיף ומתפרסם אחת לשבוע וזוכה לעשרות אלפי צפיות. המדור נותן לחוקרות ולחוקרים במה שמעליה הם מספרים על נושא מחקרם ומדוע בחרו דווקא בו. החוקרים מגיעים מכל הדיסציפלינות ומכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בארץ. במדור התפרסמו כבר יותר ממאה טורים, ולציון זאת התפרסם בו בחודש פברואר טור מיוחד מאת זוכת פרס נובל וחברת האקדמיה פרופ' עדה יונת. ניהול המדור עבר השנה מידיהן של פרופ' אילת ברעם-צברי ופרופ' מיכל שרון לידיהם של פרופ' ליאת קוזמא ופרופ' אבי שרודר. ניתן לקרוא את הטורים גם באתר האקדמיה הצעירה הישראלית.

פרופ' אילת ברעם-צברי (משמאל) עם אחת המשתתפות בסדנת תקשורת המדע, במהלך סימולציה של ריאיון טלוויזיוני

סדנת תקשורת המדע

בסוף יוני 2019 התקיימה זו השנה השנייה סדנת תקשורת המדע, המדריכה דוקטורנטים מצטיינים בתיווך מחקרם לקהל הרחב. את הסדנה הובילו חברת האקדמיה הצעירה פרופ' אילת ברעם-צברי והדוקטורנטית יעל בראל בן-דוד, שתיהן מהפקולטה לחינוך למדע ולטכנולוגיה בטכניון – מכון טכנולוגי לישראל. בסדנה השתתפו 25 דוקטורנטים מצטיינים ממגוון רחב של דיסציפלינות ושל מוסדות אקדמיים. המשתתפים התנסו בדיבור בפני קהל ואף צילמו סימולציות של ריאיון טלוויזיוני באולפני אוניברסיטת חיפה וצפו בתוצאות אגב שיח ומשוב. חברי הוועדה הם ד"ר יעל שטרנהל (יו"ר), פרופ' אילת ברעם-צברי, ד"ר ספי הנדלר, פרופ' ליאת קוזמא, פרופ' אבי שרודר ופרופ' מיכל שרון.

ועדת השאלה בין-ספריייתית

הוועדה קידמה את הרעיון של רישות כלל הספריות האוניברסיטאיות במערך מתואם ואפקטיבי, המאפשר שירותי השאלה בין-ספריייתית בלא תשלום, בשיתוף פעולה עם הוועדה המתמדת של מנהלי הספריות האוניברסיטאיות. משהושלמה עבודת הוועדה, הופעלה תוכנית הרצה (פיילוט) שבה שירותי השאלה הבין-ספריייתית בכל האוניברסיטאות בישראל הם ללא תשלום, וסטודנטים וחברי סגל יכולים להזמין סריקות והשאלות מהארץ ומחו"ל – גם זאת בלא תשלום. תוכנית ההרצה הוגדרה כהצלחה, ובעקבותיה גם בשנת תש"ף יהיו שירותי השאלה בין-ספריייתית מכל האוניברסיטאות בישראל ללא תשלום.

שיתופי פעולה עם מכון דוידסון לחינוך מדעי

"ראשונות במדע"

את המיזם "ראשונות במדע" יזמה האקדמיה הצעירה, בהובלת פרופ' נירית דודוביץ, והוא אומץ בשנה האחרונה במכון דוידסון לחינוך מדעי. המיזם, שהוקם לפני כשש שנים, נועד לצמצם את הפער בין ייצוג גברים לייצוג נשים במקצועות ה-STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) באקדמיה, בתעשייה ובמערכות הביטחון. המיזם חושף תלמידות ותלמידים בתיכון למקצועות ה-STEM באמצעות מפגשים עם קבוצה מגוונת של נשים שהן סטודנטיות לתואר שלישי שבחרו במקצועות אלה כמסלול חיים ושיכולות לשמש לתלמידות דוגמה אישית. האקדמיה הצעירה פרסמה קול קורא למדעניות להצטרף למיזם, וכבר נרשמו עשרות מדעניות.

משחק החשיבה "המסע אל מונדוס"

המשחק הובא מהאקדמיה הצעירה של הולנד, ומטרתו לחשוף ילדים מגיל שמונה לעקרונות המחקר במדעים המדויקים, מדעי הטבע, מדעי הרוח ומדעי החברה. האקדמיה הצעירה תרגמה את המשחק לעברית ולערבית וכן הפיקה סרטון הנפשה (אנימציה) לפתיחת המשחק בשתי השפות. מכון דוידסון לחינוך מדעי שילב את המשחק בעברית ובערבית בתוכנית הלימודים של בתי הספר הנמצאים במסלול "שביט למצוינות מדעית ומ"ח (מדע חישובי) ביולוגיה" של המכון. יותר ממאה חטיבות ביניים נחשפו למשחק. בה בעת חברי הוועדה שעסקו בתרגום המשחק ממשיכים הם עצמם לעבור בין בתי הספר ברחבי הארץ ולהציג את המשחק, הן בעברית והן בערבית, לפני מורים ותלמידים.

חברי הוועדה הם פרופ' השאם אבו־ריא, פרופ' אשרף בריק, בוגר האקדמיה הצעירה פרופ' עודד הוד ופרופ' אבי צדוק.

האקדמיה הצעירה כינסה כמה מפגשים בשנה האחרונה:

בחודש אוקטובר נערך מפגש הסתיו באוניברסיטת בן־גוריון בנגב. חברי האקדמיה הצעירה עדכנו בהתקדמות המיזמים בוועדות השונות והציגו יוזמות חדשות. כמו כן החברים נפגשו עם ראש העיר באר שבע רוביק דנילוביץ' וכן עם פרופ' יבחר גנאור וד"ר סארה אבו כף, ושמעו מהם על האתגרים העומדים בפני הבדואים בכניסה לעולם האקדמי ובזמן הלימודים. פרופ' עמית ברנשטיין ופרופ' איציק מזרחי נשאו הרצאות קצרות, והמליאה ערכה בחירות לוועד המנהל ולוועדת חברים.

חברי האקדמיה הצעירה הישראלית במפגש הסתיו באוניברסיטת בן־גוריון בנגב, עם ראש העיר באר שבע רוביק דנילוביץ' (במרכז העומדים)

בחודש פברואר נערך מפגש החורף של האקדמיה הצעירה בגלריה האוניברסיטאית לאומנות באוניברסיטת תל אביב. במהלך המפגש דנו חברי האקדמיה במיזמים השונים שהחברים והחברות מעורבים בהם והתייעצו בנוגע לאסטרטגיות לקידום. החברים נפגשו עם רחל ורשבסקי, מנהלת היחידה למעורבות חברתית באוניברסיטת תל אביב, ושמעו הרצאות קצרות מפי פרופ' אבי צדוק וד"ר ספי הנדלר, וכן סיירו בגלריה בהדרכתו של ד"ר הנדלר.

חברי וחברות האקדמיה הצעירה הישראלית:

- פרופ' השאם אבו־ריא, בית הספר לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת חיפה
- פרופ' עופר אשכנזי, החוג להיסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים
- ד"ר חיים ביי־נקופף, המחלקה לפיזיקה, מכון ויצמן למדע
- פרופ' מיכל בר־אשר סיגל, המחלקה למחשבת ישראל, אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
- פרופ' אשרף בריק, הפקולטה לכימיה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' עמית ברנשטיין, החוג לפסיכולוגיה, אוניברסיטת חיפה
- פרופ' ח' אילת ברעם־צברי, הפקולטה לחינוך למדע וטכנולוגיה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
- ד"ר נטשה גורדינסקי, החוג לספרות עברית והשוואתית, אוניברסיטת חיפה
- פרופ' תמי גיגר, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב
- ד"ר ספי הנדלר, הפקולטה לאומנויות, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' תומר וולנסקי, בית הספר לפיזיקה ולאסטרונומיה ע"ש סאקלר, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' קרן וינשל, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' יוסי יובל, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל אביב
- ד"ר קארין כרמית יפת, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה
- ד"ר ליעד מודריק, בית הספר למדעי הפסיכולוגיה, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' איציק מזרחי, המחלקה למדעי החיים, אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
- פרופ' נועם מזרחי, החוג למקרא, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' חיים סוכובסקי, הפקולטה למדעים מדויקים, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' ראמי עקילאן, הפקולטה לרפואה, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' יובל פלדמן, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר־אילן
- פרופ' ח' חגי פרץ, המחלקה לפיזיקה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' אבי צדוק, הפקולטה להנדסה, אוניברסיטת בר־אילן
- פרופ' ליאת קוזמא, החוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון, האוניברסיטה העברית בירושלים
- פרופ' בינה קליסקי, המחלקה לפיזיקה, אוניברסיטת בר־אילן
- פרופ' מ' אסיה רולס, הפקולטה לרפואה, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
- ד"ר יעל שטרנהל, החוג להיסטוריה, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' הילה שמיר, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' אילון שני, הפקולטה למדעי החיים, אוניברסיטת תל אביב
- פרופ' ח' אבי שרודר, הפקולטה להנדסה כימית, הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
- פרופ' מיכל שרון, המחלקה למדעים ביומולקולריים, מכון ויצמן למדע

עוד על אודות האקדמיה הצעירה הישראלית ניתן לקרוא באתר: www.young.academy.ac.il

7.2 < מרכז הקשר לחוקרים ישראלים

מרכז הקשר נועד לסייע לחוקרים ישראלים העובדים או לומדים בחו"ל ולמדענים עולים לקשור קשרים ולמצוא משרה בישראל כדי שיוכלו לחזור ארצה ולהשתלב בקהילה המדעית הישראלית. המרכז מטפל בחוקרים מכל תחומי הדעת האקדמיים, ובכללם

מדעי הרוח והחברה. בין היתר פועל המרכז להביא לפני מקבלי ההחלטות וקובעי המדיניות את צורכיהם של החוקרים ואת הקשיים שעמם הם מתמודדים. כיום רשומים במאגר מרכז הקשר יותר מ-3,900 חוקרים וחוקרות, מרביתם חיים בחו"ל ומעוניינים לשוב לישראל. כ-75% מהרשומים במאגר הם בעלי תואר PhD וכ-20% הם דוקטורנטים. זו עתודת הסגל האקדמי במערכת המחקר בישראל. שליש מהחוקרים שבמאגר הם מתחומי מדעי החיים והרפואה, שליש מתחומי המדעים המדויקים ומדעי ההנדסה, ושליש – מתחומי מדעי הרוח והחברה.

באמצעות אתר מרכז הקשר החוקרים מקבלים מידע על משרות בתחומי המחקר שלהם דרך לוחות מודעות מותאמים אישית. נוסף על זה, האתר מספק לחוקרים מידע כללי ושימושי כמו הסברי האוניברסיטאות על הליכי קליטת סגל חדש בהן, וכן סיפורי הצלחה של חוקרים שנקלטו בארץ באקדמיה ובתעשייה.

מאז הקמתו בשנת 2007 סייע מרכז הקשר ליותר מאלף חוקרים וחוקרות למצוא תעסוקה באוניברסיטאות. רבים נוספים מצאו בסיוע מרכז הקשר משרות במסגרות שונות – מכללות אקדמיות, מכוני מחקר, משרדי ממשלה ובתעשייה. בשנת 2019 השתלבו באוניברסיטאות, בסיוע מרכז הקשר, 107 חוקרים וחוקרות במשרות שונות, מהם 51 כחברי סגל ו-56 כבתר-דוקטורנטים ומנהלי מעבדות. באותה שנה פרסם המרכז 277 משרות, ובהן 160 משרות באוניברסיטאות (כ-58% מהן אוישו בסיוע מרכז הקשר) והשאר במכללות ובמכוני המחקר.

בכל שנה בעת חופשת החורף בחו"ל חוקרים ישראלים המחפשים עבודה מגיעים ארצה כדי להתראיין למשרות בישראל. מרכז הקשר מנצל הזדמנות זו לערוך בבית האקדמיה כינוס שנתי ויריד תעסוקה כדי לאפשר לחוקרים להיפגש עם נציגי המוסדות להשכלה גבוהה, עם חברות היי-טק וביוטק ועם גופים ציבוריים המטפלים בהשבת אקדמאים. לאירוע זה מגיעים גם חוקרים שכבר חזרו ארצה ועוד לא מצאו משרות מתאימות.

פרופ' אורי אלון בכינוס השנתי העשירי של מרכז הקשר

ב-2019 התקיים האירוע בחודש בדצמבר, וניתן בו מידע ושימושי לקליטת חוקרים באקדמיה. את ההרצאה המרכזית נשא פרופ' אורי אלון ממכון ויצמן למדע, על "החצי הרגשי של המדע", בליווי גיטרה (לפרטים נוספים על הכינוס ראו להלן בפרק 8 "הרצאות, כינוסים ואירועים בבית האקדמיה").

דוכנים ביריד התעסוקה של מרכז הקשר

יריד התעסוקה שהתקיים בהמשך היום כלל 44 דוכנים מטעם כל האוניברסיטאות הישראליות, מכללות אקדמיות מרחבי הארץ, מכוני מחקר לאומיים, גופי ממשל וחברות מסחריות מתחום ההייטק והביוטק. ירידי התעסוקה הם הזדמנות נדירה לחוקרים מבקשי משרות להיפגש עם נציגי המוסדות והחברות פגישות אישיות ובמקום אחד במרוכז, להציג את עצמם ולקבל תשובות על שאלותיהם. עם השנים הוכיחו ירידי התעסוקה את יעילותם בקשירת קשרים, בשבירת הקרח ובהנעת תהליכים שפעמים רבות תורמים לקליטה מוצלחת במקומות העבודה.

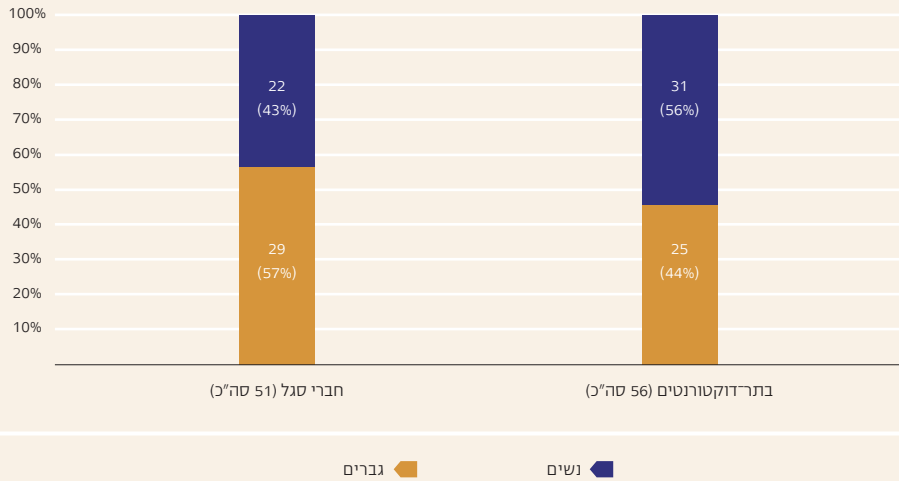
אמצעי נוסף ליצירת קשרים ולמציאת משרות סגל שיאפשרו את החזרה ארצה הוא הבאת חוקרים צעירים מצטיינים להצגת עבודתם בכינוסים מדעיים גדולים בישראל. בכינוסים ניתנת להם הזדמנות לחשוף את מחקרם ואת פועלם המדעי, לקשור קשרים אישיים ולהתראיין למשרות. בשנת 2014 הביא מרכז הקשר 20 חוקרים לכינוס אילנית במדעי החיים, וכמעט כולם נקלטו בארץ במשרות באקדמיה ובתעשייה בשנים העוקבות. לאור ההצלחה הגדולה הביא מרכז הקשר 17 חוקרים נוספים לכינוס

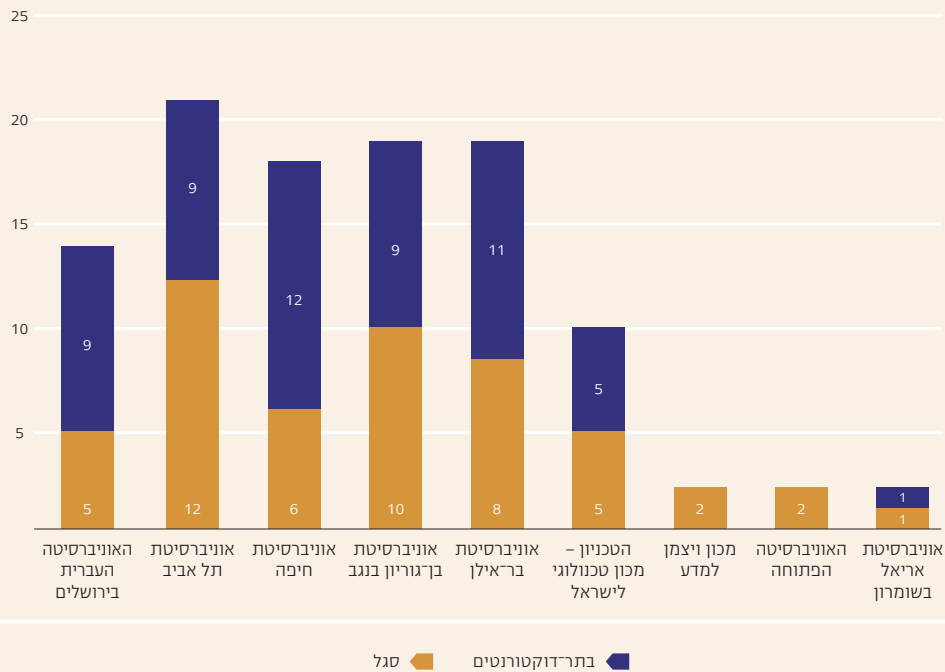
מושב שבו נפגשו בתר-דוקטורנטים ישראלים עם ועדות חיפוש דוקני אוניברסיטאות בכינוס אילנית, באילת

אילנית בשנת 2017, ולכינוס אילנית 2020 הובאו 19 חוקרים.

חלוקה מגדרית של 107 חברי סגל ובת־דוקטורנטים שנקלטו באוניברסיטאות בשנת הפעילות 2019

חלוקה על פי אוניברסיטאות של 107 חברי סגל ובת־דוקטורנטים שנקלטו בשנת 2019

7.3 < היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך

היוזמה עוסקת בנושאי חינוך הנמצאים על סדר יומם של מקבלי החלטות ומקדמת שימוש שיטתי בידע מחקרי עדכני ומבוקר בתהליכי מדיניות, פיתוח והטמעה. היוזמה פועלת מתוקף הסכם שיתוף פעולה בין משרד החינוך לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ולקרן יד הנדיב.

היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך פועלת באמצעות שלושה ערוצי פעילות מרכזיים שמשתתפים בהם חוקרים, מקבלי החלטות ואנשי שדה: ועדות מומחים (קונצנזוס), קבוצות עבודה ועיבוד ידע מחקרי והנגשתו.

ערוצי הפעילויות של היוזמה:

1. ועדות מומחים (קונצנזוס)

ועדות מומחים עוסקות בסוגיות מהותיות המעסיקות את מערכת החינוך דרך קבע. אלו סוגיות שמעורבים בהן גופים רבים הפועלים לעיתים בכיוונים מנוגדים. הוועדה מורכבת מכעשרה חוקרים ממגוון דיסציפלינות ותפקידים, העוסקים בהיבטים שונים של הנושא הנבחן. ועדות המומחים פועלות בשיתוף עם הגופים המזמינים במשרד החינוך אך מקפידות על האוטונומיה שלהן ועל החופש האקדמי שלהן. לאחר כשלושים חודשי עבודה הוועדות מגישות דוח המציג תמונת מצב מורכבת ועדכנית של הנושא, מסקנות והמלצות יישומיות.

השנה סיימו את עבודתן שתי ועדות מומחים:

הוועדה לניהול מיטבי של הפיתוח המקצועי וההדרכה (של מורים) במערכת החינוך

בראשות פרופ' מריו מיקולינסר

פיתוח מקצועי איכותי בתחום החינוך וההוראה חיוני בשל האינטרס הציבורי בחינוך מיטבי. כמו כן הידע המצטבר במחקר מעיד על הקשר החזק בין איכות ההוראה להישגי התלמידים, בכל המדדים. מטרת הוועדה הייתה לזהות פעולות ותחומים שבהם ניתן לשפר את הפיתוח המקצועי הקיים ולהמליץ על פעולות אלה.

הדוח המסכם פורסם בפברואר 2020.

הוועדה להתאמת תוכניות הלימודים וחומרי לימוד למאה העשרים ואחת

בראשות פרופ' ענת זוהר

המאה העשרים ואחת מתאפיינת בשינויים מהירים בתחומי חיים רבים, ובהם שינויים טכנולוגיים ושינויים בדרישות מבוגרי מערכות החינוך במדינות המערב. הציפייה ממערכת החינוך משתנה אפוא גם היא: מציפייה להנגשת ידע שחשיבותו מוסכמת, לציפייה לטיפול אזורי שיהיו מסוגלים להפיק מעצמם את המיטב, בשבילם ובשביל החברה, ולהתמודד עם תנאים משתנים במהירות. מטרת הוועדה הייתה לבחון מה ניתן ללמוד מהמחקר שנעשה ומהניסיון המעשי על התאמת חומרי לימוד של תוכניות הלימודים הממלכתית ושל תוכניות הלימודים במקצועות השונים לתנאים המשתנים של המאה העשרים ואחת.

הדוח המסכם יפורסם במהלך 2020.

כיום פועלות ביוזמה שתי ועדות מומחים:**הוועדה לטיפוח מיומנויות חברתיות-רגשיות במערכת החינוך****בראשות פרופ' רמי בנבנישתי**

טיפוח מיומנויות חברתיות-רגשיות (SEL) נחשב כיום נדבך חשוב ומהותי בתהליכי חינוך ולמידה, בין השאר בשל התפתחות טכנולוגיות מואצות ושינויים תרבותיים וחברתיים המאפיינים את המאה העשרים ואחת. הקניית מיומנויות אלה ורכישתן אמורות להשתקף בשיפור הישגים לימודיים, בתפקוד חברתי חיובי, ביכולת הסתגלות למצבים מורכבים ובהפחתת בעיות התנהגות ומצוקה רגשית.

הוועדה עוסקת בכמה סוגיות מרכזיות, ובהן אלה: מהם המשתנים המשפיעים על האפקטיביות של תוכניות להקניית מיומנויות חברתיות-רגשיות, כיצד ניתן להקנות ולהטמיע מיומנויות ברמה מערכתית – ברמה הארצית ובכל יישוב (scalability) – ולהבטיח את שרידות התוכניות לאורך זמן (sustainability), כיצד ניתן לקדם מיומנויות חברתיות-רגשיות של מורים ואת יכולתם לפעול לקידום מיומנויות אלה בקרב תלמידיהם.

הדוח המסכם צפוי להתפרסם בקיץ 2020.

הוועדה בנושא חינוך לערכים – קווים מנחים למדידה והערכה**בראשות פרופ' חנן אלכסנדר**

כיום מערכת המדידה וההערכה של משרד החינוך עשירה בתחומים הנוגעים להישגים לימודיים ולאקלים בית-ספרי יותר מבתחום החינוך הערכי. מצב זה עלול ליצור הטיה של העשייה הבית-ספרית לכיוון מטרות הנוגעות להישגים לימודיים במבחנים סטנדרטיים על חשבון הישגים ערכיים, בניגוד למדיניות המשרד. מטרת הוועדה היא לפתח קווים מנחים להערכה ומדידה בתחום החינוך לערכים מתוך הכרה ברבגוניותה של החברה הישראלית ובזכותם של הורים להתוות דרך חיים לילדיהם.

הדוח המסכם צפוי להתפרסם ב־2021.

2. קבוצות עבודה

קבוצות עבודה מוקמות לשם גיבוש תוצר קונקרטי הנדרש לקביעת מדיניות או למימושה, למשל מדד, כלי הערכה או יום עיון. קבוצות אלו משלבות אנשי מטה ושטח במשרד החינוך עם חוקרים המתמחים בנושא. בתהליך הנמשך 8-15 חודשים החוקרים מציגים נקודת מבט תאורטית וביסוס מחקרי התורמים לפיתוח התוצר המבוקש, ואנשי המטה והשטח מציגים את נקודת המבט היישומית ומציפים את האילוצים הקיימים. לתהליך הלמידה המשותף יש תוצר יישומי.

כיום פועלות ביוזמה שלוש קבוצות עבודה:

- * קבוצת עבודה העוסקת בפיתוח מדד לשיפור בית-ספרי
- * קבוצת עבודה הפועלת לזיהוי עקרונות משותפים לפעילויות השונות בחינוך הבלתי פורמלי
- * קבוצת עבודה הפועלת להגדרת הטמעה מיטבית של הרחבת חוק החינוך המיוחד (רפורמת ההכלה)

3. מת"ת – מידע תומך-תכנון

בערוץ פעילות זה נכתבים מדי שנה כ-15 דוחות. אופן הפעילות נועד לתת מענה לשאלות ממוקדות בסוגיות אקטואליות של מתווי מדיניות במשרד החינוך. לימוד הנושא נעשה בידי חוקר מטעם היוזמה ואורך כחמישה חודשים. התהליך מלווה בוועדה אקדמית מייצגת ובמומחים מהתחום של כל אחד מהדוחות. התוצר הוא מסמך ממוקד המציג התייחסות מחקרית לאתגר הנידון וסקירה השוואתית של פתרונות קיימים בעולם, הן ברמת המדיניות הן ברמת עקרונות הפעולה.

מן הנושאים שעליהם נכתבו דוחות מת"ת בשנה האחרונה: שיתוף בני נוער בהתוויית מדיניות; סקירת תוכניות לימודים במוזיקה ברחבי העולם; לגליזציה של קנאביס והשפעותיה על תוכניות מניעה ותוכניות התערבות לבני נוער; משחוק בחינוך – הגדרות, דרכי יישום ותוכנות; חינוך ביתי – מגמות, תוצאות ומדיניות; הפוגות קצרות בזמן השיעור.

פעילויות נוספות למען הרחבת מעגלי ההשפעה של היוזמה

חזון היוזמה הוא ביסוס תרבות של שימוש בידע מחקרי בתהליכי קבלת החלטות בחינוך. לאור חזון זה אנו פועלים כדי שידע מחקרי מעודכן ומהימן יהיה זמין הן לאנשי המטה במשרד החינוך והן לקהל הרחב של העוסקים והמתעניינים בחינוך (מנהלים, מורים, אנשי המגזר השלישי, הורים ועוד). הרחבת קהלי היעד הנחשפים לפעילויות היוזמה ולתוצריה מגבירה את השיח המקצועי והציבורי סביב תחומי התוכן שהיוזמה עוסקת בהם ובכך מחזקת את מעמדו של ידע מחקרי מבוסס ומהימן בחינוך.

היוזמה פועלת בדרכים שונות להנגשתו ולהפצתו של ידע מחקרי:

הכינוס השנתי

אחת לשנה מתקיים הכינוס השנתי של היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך. הכינוס שנערך בינואר 2020 כלל שני ימי עיון וסדנאות מלוות. היום הראשון של הכינוס התמקד בטיפוח מיומנויות חברתיות-רגשיות במערכת החינוך, והיום השני התמקד באופנים שונים שבהם ידע מוביל תהליכי שינוי ותומך בהם. בכינוס השתתפו כ-600 איש, ממגוון גופים: משרד החינוך – מטה ושטח, ארגוני המגזר השלישי וקרנות, אקדמיה ומוסדות מחקר. תוכנית הכינוס כללה דוברים מהוועדות ומחוצה להן, מהארץ ומחו"ל, ובכך כל אחד מן הימים היווה הזדמנות לשיתוף בידע וללמידה הדדית. באתר היוזמה ניתן למצוא חומרים רבים (הרצאות, מצגות, מאמרים ועוד) מהכינוס.

הכינוס השנתי של היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך במכון ון ליר

ימי עיון, אירועי למידה וסדנאות

פרופ' מיהו טגומה ביום העיון "מיעדי החינוך לכיתת הלימוד"

בשנה החולפת קיימה היוזמה כמה אירועי למידה עם מומחים מחו"ל בהשתתפות חוקרים, אנשי מטה ואנשי שטח ממשרד החינוך ונציגי ארגונים מהמגזר השלישי ומקרנות פילנתרופיות. מפגשים אלו תורמים לביסוס הרלוונטיות של היוזמה למגוון גופים הפועלים במערכת החינוך: בין השאר אירחנו את פרופ' מיהו טגומה (Prof. Miho Taguma), אנליסטית בכירה וראשת התוכנית עתיד החינוך והמיומנויות 2030 של ה-OECD.

נוכחות ונראות במרשתת

ליוזמה דף פייסבוק פעיל (קרוב ל-3,000 עוקבים) ועשיר בתוכן. תוצרי היוזמה מופיעים כקישור באתרי תוכן חינוכיים רבים, מצורפים תדיר לידיעון המקוון של ארגונים שונים (למשל איגוד מנהלי המחלקות לחינוך ברשויות מקומיות), ונכתבים עליהם כתבות ובלוגים באתרי חינוך ומגזינים אינטרנטיים. כלל פרסומי היוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך מופיעים באתר היוזמה במרשתת.

פרטים נוספים על פעילות היוזמה ניתן למצוא באתר: <http://education.academy.ac.il>

7.4 < הקרן הלאומית למדע

בשנות השבעים החליטה ממשלת ישראל להקצות כספים למחקר הבסיסי בישראל על בסיס תחרות ועל סמך מצוינות מדעית והטילה על האקדמיה לפעול למימוש התוכנית. לשם כך הקימה האקדמיה את "הזרוע למחקר בסיסי". תקציב הזרוע החדשה שניהלה האקדמיה בא ממקורות ממשלתיים באמצעות ות"ת.

הקרן הלאומית למדע
المؤسسة الإسرائيلية للعلوم
Israel Science Foundation

בשל הגידול הניכר בהיקף פעילותה של הקרן במשך השנים הוחלט על הפיכתה לעמותה עצמאית. בכ"ה באייר תשנ"ה (25 במאי 1995) הוקמה הקרן הלאומית למדע כעמותה ונרשמה כחוק אצל רשם העמותות. בכך שונה מעמדה המשפטי של הקרן, והוחל בהפעלתה כמסגרת ארגונית עצמאית אשר שואבת את סמכותה מהקהילה המדעית ופועלת לקידום המחקר המדעי הבסיסי.

על אף היותה עמותה עצמאית שומרת הקרן על זיקה חזקה לאקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. ביטוי לכך ניתן לראות בשיתוף הפעולה בין הגופים ובכהונת נשיא האקדמיה כיו"ר מועצת הקרן. הקרן הלאומית למדע היא כיום הגוף המרכזי התומך במחקר בסיסי בישראל על סמך מצוינות מדעית בתחומי הדעת השונים ובמגוון רחב של ערוצי תמיכה.

מטרת הקרן היא להעריך הצעות למחקר בסיסי בתחומי מדעי הרוח, מדעי החברה, מדעי החיים והרפואה והמדעים המדויקים והטכנולוגיה, ולתמוך בהצעות הנבחרות באמצעות מענקי מחקר. ההצעות מוערכות ונבחרות בהליך תחרותי, על סמך מצוינות ואיכות מדעית. שיפוטן של מרבית התוכניות נעשה בתהליך שיפוט דואלי שכולל ועדות מקצועיות וסיקור עמיתים. כ־98% מתקציב הקרן לשנת תש"ף הם הקצבת ות"ת; שני האחוזים הנותרים באים מתרומות ישירות, מפרסים, מקרנות מיועדות ומקרנות שונות שהאקדמיה מנהלת.

בשנת תש"ף פועלת הקרן בתקציב של קרוב ל-691 מיליון ש"ח בכל מסלולי המענקים, ובהם אלה:

- < **תוכניות הליבה:** תוכניות הממומנות מדי שנה מתקציב הליבה, פתוחות להגשה לכל תחומי הדעת ואינן ממוקדות בנושא מסוים.
- < **תוכניות ייעודיות:** תוכניות הממומנות מתקציב תוספתי, מיועדות לקהל חוקרים מסוים או לנושא מסוים, ובדרך כלל מוגבלות בזמן.

במסגרת תוכניות הליבה מממנת הקרן 2,094 מענקי מחקר אישיים באוניברסיטאות ובמוסדות מחקר אחרים, 9 מוקדי מחקר ו-17 מענקי מחקר בתוכנית ביכורה. כמו כן תומכת הקרן במסגרת זו ברכישת ציוד מחקרי מתקדם באוניברסיטאות, בהוצאה לאור של ספרים בתחומי מדעי הרוח וכן בקיום סדנאות מחקר בין-לאומיות.

נוסף על תוכניות ליבה אלה מפעילה הקרן גם תוכניות ייעודיות, ובהן אלה:

- < תוכנית מורשה למחקר בירופואי – מופעלת בשיתוף קרן מורשה (Legacy Heritage Fund) ותורמים ישראלים לעידודו ולחיזוקו של המחקר הבסיסי והקליני בתחומים של מחלות ניווניות של מערכת העצבים והפרעות גנטיות.
- < מענקי מחקר לרופאים-חוקרים בבתי החולים.
- < תוכנית למוקדי מחקר לעידוד מחקר בתחום תחליפי נפט לתחבורה.
- < תוכנית למלגות השתלמות בתר־דוקטורט במדעי החברה.
- < תוכנית למרכזי מצוינות ללמידה משמעותית.
- < תוכנית מרכזי המצוינות I-CORE – פרי יוזמת הות"ת וממשלת ישראל – תוכנית המשלבת חיזוק של מצוינות מחקרית, הקמת תשתיות מחקר חיוניות וקליטת מדענים חדשים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל. התקציב הכולל לתוכנית הוא 1.35 מיליארד ש"ח. בשני מחזורי ההגשה אושרו 16 מרכזי מצוינות.
- < תוכנית ברפואה ממוקדת אישית.
- < תוכנית למחקרים בתחום מדע וטכנולוגיה קוונטיים.

< לפני כמה שנים הרחיבה הקרן את פעילותה הבין-לאומית, והיא משתפת פעולה עם קרנות מחקר שונות לקידום פעילות מדעית משותפת בין חוקרים ישראלים לבין חוקרים מחו"ל. בקרנות אלו נכללות הקרן הלאומית למדעי הטבע של סין (National Natural Science Foundation of China – NSFC), המועצת המענקים האוניברסיטאית בהודו (University Grants Commission – UGC), המכון הקנדי לחקר הבריאות (Canadian Institute for Health Research – CIHR), המרכז הבין-לאומי למחקר ופיתוח בקנדה (International Development Research Center – IDRC), קרן עזריאלי (The Azrieli Foundation), הקרן הלאומית למחקר בסינגפור (National Research – NRF), האגודה היפנית לקידום המדע (Japan Society for the Promotion of Science – Foundation), ומכון ברוד (Broad Institute). >

< הקרן שותפה ב-GRC (Global Research Council), והיא פעילה בהנהגה האירופית האזורית.

פרטים נוספים על פעילות הקרן הלאומית למדע מובאים בדוח השנתי של הקרן לשנת תש"ף ובאתר הקרן: www.isf.org.il

7.5 < תל"מ - הפורום לתשתיות לאומיות למחקר ולפיתוח

הפורום הוקם ביוזמת האקדמיה בשלהי שנת תשנ"ז (1997), והוא פועל בסיוע השירותים המנהליים של הרשות לחדשנות. בפורום שותפים יו"ר ות"ת במועצה להשכלה גבוהה, המדען הראשי במשרד הכלכלה והתעשייה, מנכ"ל משרד המדע והטכנולוגיה, ראש המינהל למחקר, פיתוח אמצעי לחימה ותשתית טכנולוגית (מפא"ת) במשרד הביטחון, סגן ראש אגף התקציבים במשרד האוצר ונציג האקדמיה, המשמש יו"ר הפורום.

חבר האקדמיה פרופ' שמעון אולמן הוא יו"ר הפורום, והוא החליף את פרופ' רות ארנון, לשעבר נשיאת האקדמיה (היו"ר המייסד של הפורום הוא לשעבר נשיא האקדמיה פרופ' יעקב זיו).

מטרות פורום תל"מ הן לתאם בין הגופים המרכיבים אותו בנושאי מחקר ופיתוח, לקיים התייעצויות, לאגם משאבים מתקציבי הגופים האלה ולקבוע אחריות ביצוע של אחד או יותר מגופי הפורום בנוגע לקידום תשתיות מחקר ופיתוח לאומיות.

ערוצי התמיכה במחקר ופיתוח (מו"פ) ממקורות לאומיים בישראל קיימים בעיקר במסגרות אלה:

1. מחקר בסיסי איכותי המנוהל ומתקצב על יסוד עקרונות תחרותיים
2. מו"פ מגזרי (חקלאות, תעשייה, ביטחון ועוד) המנוהל ומתקצב על יסוד צרכים וצפי ליישומים מוגדרים

השותפים בתל"מ סבורים כי מלבד ערוצים אלה יש צורך לתמוך מעת לעת בהקמת תשתיות מו"פ בתחומים שונים. לעיתים תשתיות אלה אינן נופלות בתחום אחריותו הבלעדית של אחד מגופי התמיכה

במו"פ. בחינה מקצועית של ההצעות ושל הדרכים להקמת תשתיות לאומיות כאלה נעשית אפוא בפורום תל"מ. הפורום גם ממליץ על דרך האיגום התקציבי המתאימה מתוך תקציבי מרכיבי הפורום (וגופים מעוניינים אחרים) וכן על הגופים שיהיו אחראים לביצוע ולבקרה במסגרת התקציבית שנקבעה.

עם השנים החליט פורום תל"מ על איגום משאבים וביצוע מיזמים מדעיים וטכנולוגיים בהיקף כולל של מאות מיליוני דולרים. אלה המיזמים העיקריים:

1. השתתפות שנתית של ישראל במתקן הסינכרוטרון האירופי (ESRF) – בהיקף כולל של 10 מיליון דולר
2. מיזם אינטרנט 2 (תקשורת רחבת פס מהדור השני) – בהיקף של 38 מיליון דולר
3. מאיץ חלקיקים במרכז למחקר גרעיני שורק (SARAF) – בהיקף של 25 מיליון דולר
4. רכישת ציוד כבד למחקרים בננוטכנולוגיה – בהיקף של 11 מיליון דולר
5. הקמת מרכז מחקר לננוטכנולוגיה בטכניון – מכון טכנולוגי לישראל – בהיקף של 78 מיליון דולר
6. הקמת מרכזי מו"פ לננוטכנולוגיה ולננו-מדע בעוד חמש אוניברסיטאות מחקר – בהיקף כולל של 142.5 מיליון דולר
7. הקמת מרכזי ציוד לשירות המו"פ הביוטכנולוגי – בעלות של 10 מיליון דולר
8. הקמת תשתית לרשת "גרید" לאומית (למינוף משאבי המחשוב) – בעלות של 2.6 מיליון דולר
9. רכישת ציוד למו"פ בתאי גזע – בעלות של 10 מיליון דולר
10. הקמת מאגר/בנק רקמות לאומי (מידג"ם) – בעלות של 8.9 מיליון דולר
11. פוטוניקה מתקדמת – בעלות של 56 מיליון דולר
12. חקר המוח – בעלות של 25 מיליון דולר
13. הקמת מאגר גנומי קליני במסגרת מיזם "פסיפס" לרפואה מותאמת אישית, בהשתתפותם של משרד הבריאות והמשרד לשוויון חברתי – בעלות של 69 מיליון דולר
14. מדע וטכנולוגיה קוונטית – בעלות של 1,250 מיליון ש"ח. הוועדה בראשותה של ד"ר אורנה ברי נעזרה בעבודתה בפרופ' דנה אנדרסון (Prof. Dana Anderson) מבולדר שבקולורדו. לאחר אישור המיזם בפורום תל"מ החלו השותפים בהתארגנות להפעלת התוכנית, ונבחר מנהל לתוכנית. השנה היא שנת ההתארגנות, ובמהלך החומש הקרוב תופעל התוכנית.

בשנת 2014 הוקמה ועדה לבדיקת הצעתה של ות"ת בדבר הצורך והאפשרות להקים תשתית לעכברים מהונדסים גנטית. ההצעה לא אושרה בשל אי-התאמה לאינטרסים של חברי הפורום. ות"ת מימנה בלעדית את המיזם, בעלות של 12 מיליון ש"ח.

במהלך השנה האחרונה הוקמו שתי ועדות בדיקה מקצועיות: הוועדה הראשונה, ועדת בדיקה מקצועית בראשות פרופ' תא"ל (מיל') חיים אשד, נועדה לבדוק את הצורך בהקמת תשתית ללוויינות זעירה (small satellites), את כדאיות הקמתה ואת האפשרות לכך. הוועדה הגישה את מסקנותיה, והנושא עדיין בדיון בין חברי הפורום.

ועדה נוספת בראשותה של ד"ר אורנה ברי תבדוק את הצורך בהקמת תשתית לבנייה מלאכותית ולמדע הנתונים, את כדאיות הקמתה ואת היתכנותה. עבודת הוועדה מצויה בעיצומה.